

Ф.ШОПЕН – поет фортепіано.

Урок-мадрівка для учнів 7 класів

Мета: ознайомити учнів із життєвим та творчим шляхом композитора.

Завдання:

навчальна: розширити уявлення учнів про особливості жанрів прелюдії, полонезу, мазурки, вальсу та етюду; створити образ композитора Ф.Шопена з опорою на прослухані твори;

розвиваюча: розвивати музичне мислення; навички активного сприймання музичного твору, музичні здібності, вдосконалювати художнє виконання пісні; розвивати музичну фантазію, творчу уяву;

виховна: формувати потребу сприймати та виконувати високохудожні музичні твори, виховувати в учнів інтерес до класичної музики.

Музичний матеріал: Ф.Шопен полонез №1, прелюдія до-мінор, вальс до-дієз мінор, мазурка № 5, етюд № 12 „Революційний”.

Відео матеріал: фрагменти концерту, присвяченого пам'яті Ф.Шопена.

Ілюстративний та дидактичний матеріал: дидактичні картки, картки з текстом і нотами пісні, портрет композитора, наочність.

Використана література: Гумінська О.О. Уроки музики в загальноосвітній школі: Метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2003, Брошкевич Е. Образ любові. - К.: Муз. Україна, 1979; Дубецький К. Майстри п'яти ліній. – К.: Веселка, 1973; Івашкевич Я. Шопен. – К.: Муз. Україна, 1989; М Рильський „Шопен”.

Технічне обладнання: фортепіано, телевізор, відеомагнітофон, магнітофон, касети, диски.

„Зніміть капелюхи, перед вами - геній!”

Р. Шуман.

Звучить полонез Ф.Шопена.

Вчитель: Музика одна з прекрасних естетичних цінностей людства. Вона сприяє гармонізації нашого загального світовідчуження, виступає інструментом самовираження і натхнення, служить джерелом найкращих почуттів та емоцій.

Музика — це міжнародна мова, що зрозуміла всім. Вона може підбадьорити, підняти настрій, налаштувати на робочий лад, допомогти розслабитися, подумати, вона може все...

Сьогодні 01 жовтня 2020 р. увесь світ відзначає Міжнародний день музики – свято, яке об'єднує всіх, хто любить цей надзвичайний вид мистецтва і присвятив йому своє життя, тих, хто пише музику і дарує її людям, хто виховує юних музикантів або просто слухає, отримуючи велику насолоду від її звуків. Складно уявити, як з окремих звуків з'являються мелодії, здатні розтопити навіть найчерствішу душу.

Вчитель: Музика, яка щойно прозвучала перенесла нас у XIX сторіччя. Вона належить композитору, який є національною гордістю сусідньої держави. Як ви думаєте, якому композитору буде присвячена наша зустріч і в яку країну ми помандруємо?

Учні: Це музика польського композитора Ф.Шопена... Мандрувати ми будемо в сусідню Польщу...

Вчитель: Дійсно, сьогодні ми з вами більше познайомимося з творчістю цього митця, поповнимо свої знання про життєвий та творчий шлях музиканта, більше дізнаємося про жанри, в яких працювала ця людина. (*Вчитель відкриває на дошці портрет Ф.Шопена, намальоване фортепіано, слово – „поет” та епіграф уроку*). Отже, тема нашої музичної зустрічі звучить: **„ШОПЕН – поет фортепіано”**, а епіграфом будуть слова Р.Шумана про композитора. Для того, щоб відкрити для себе атмосферу, в якій жив та творив Ф.Шопен, я пропоную вам об'єднатися в команди.

Перша команда **„психологів”**, які прекрасно розбираються в душевному стані людини, а тому будуть аналізувати почуття, виражені в музичних творах;

Друга команда **„музикознавців”**, які вміють аналізувати і характеризувати виконавців, жанр та будову прослуханих творів;

Третя команда **„художників”**, які зможуть представити живописні образи до прослуханої музики..

3. Бесіда про життєвий та творчий шлях композитора із прослуховуванням музичних творів.

Вчитель: А починаємо знайомство із **прелюдії** – це а) невеликий вступ перед основним викладом музичного твору – фуги чи сюїти; б) невелика інструментальна п'єса. (*Учні записують визначення в словники*)

Ми, уважно слухаючи прелюдію Ф.Шопена, виконуємо такі завдання: команда „психологів” з’ясовує почуття, емоційний стан композитора, команда „художників” уявно або на папері малює те, що вони відчули під час прослуховування твору, а „музикознавці” повинні довести національність форми.

Наші команди зосереджують свою увагу на виконання завдань під час слухання прелюдії до-мінор. (Учитель на фортепіано виконує прелюдію, після чого збирає у команд інформацію).

„Психологи”: ця музика передавала почуття тривоги, суму, трагізму. Відчувалося, що людина переживає горе, біду, нещастя. Цей твір нагадував ридання, які переходили в тихий плач.

„Художники”: вродлива дівчина стоїть на сцені і співає дуже сумну пісню про своє нещасливе кохання... поема про зрізані квіти... сум матері, яка чекає сина з війни...

„Музикознавці”: протягом восьми років композитор написав 24 прелюдії. Фахівці визнавали, що прелюдії Шопена – це немовби розсипаний букет різноманітних квітів, укладених в єдине ціле мистецькою рукою композитора.

Вчитель: дякую командам, а „художників” я прошу оформити дошку.

(„Художники” на дошці прикріплюють табличку з написом – прелюдія).

Вчитель: Пригадаємо, що ми вже знаємо про цього композитора і запросимо до слова команду „музикознавців”.

(Бесіда у формі «Світської розмови»: учні в парах аналізують музичний стиль композитора, засоби виразності, національну належність музики, зв’язки твору, його образності з життям).

Вчит.: Чи знаєте ви, що Ф.Шопен жив і творив в період романтизму - в першій половині ХІХ століття, улюбленим інструментом композитора було фортепіано і тому більшість його творів написана саме для цього інструменту.

Ф.Шопен був дуже обдарованою особистістю: писав вірші та п’єси, гарно малював, ще в ранньому дитинстві часто грав власні полонези і мазурки, імпровізуючи в стилі народної музики, а в 12-ти річному віці був визнаний кращим піаністом Варшави.

Батько Шопена тримав пансіон для багатих дітей, яких навчав французької мови і гарних манер. Один із хлопчиків, що жив інколи в пансіоні Шопенів, розповідав пізніше, що щораз, коли в інтернаті починався шум, то тиша відновлювалася, лише тільки Фрідерік сідав за фортепіано. Один раз, коли сварка досягла загрозливих розмірів, Шопен запросив усіх у музичний зал, обіцяючи, що він зімпровізує на фортепіано історію з фантастичними пригодами. Зібравши дітей навколо інструмента, маленький піаніст погасив світло, розповів їм історію про велику дорогу, про розбійників і жахливі пригоди, а потім сів за фортепіано і переніс усе це на музику. Діти слухали, як зачаровані, шум у пансіоні змовк.

Шопен був людиною скромною, він не вважав себе генієм, і щораз, чуючи, як його хвалять і звеличують, вважав, що його шанувальники сильно перебільшують. Йому подобалося грати в оточенні друзів, у салонах, коли на Париж опускалася ніч, і він мріяв про свою покинуту батьківщину, про дитинство, проведене у Варшаві.

Вчитель: Отже, пригадаємо музику, яка розпочала нашу зустріч... Це невелика п'єса для фортепіано, в основі якої лежить народний польський танець... Можливо хтось може назвати?

Учні: Можливо...

Вчитель: Цей польський танець містить ознаки танцювальності і маршовості, тому що виконувався на балах, урочистостях як хода з танцювальними рухами. Саме твір цього жанру був першим твором, який написав маленький Шопен. В Парижі цей танець називали „польський”?

Учні: Це – полонез.

Учні записують в словнички-довіднички:

Полонез – це старовинний польський тридольний бальний танець урочистого характеру, яким відкривались танцювальні вечори та бали

(„Художники” на дошці прикріплюють табличку з написом –полонез).

Вчитель: Прослуховуючи його полонези, мазурки та вальси, можна уявно переміститися на батьківщину композитора – настільки вони національні за формою і змістом.(слухання мазурки №5.)

Прослухавши музику, представники команд демонструють результати своєї роботи:

„Психологи”: ця музика розповідає нам про любов та повагу композитора до рідної землі, польського народу, про його патріотичні почуття.

„Художники”: Мазурка – це ніби картинка з сільського життя, в якому горе і радість ніби змагаються один з одним... ми ніби переносимося в польське село з його прекрасною природою та чудовими людьми, де сонячне світло, де чисте повітря, яке аж п'янить, де шелест дерев, спів птахів і дзижчання комах, зовсім інший світ...

„Музикознавці”: мазурки Шопена є ліричними, а деколи драматичними поемами, при цьому залишаються народним танцем. За своє життя композитор написав 52 мазурки. Цікаво, що останнім твором Шопена, створеним - як завжди - з думкою про Польщу, був польський танець, мазурка, як польським танцем був і перший полонез, написаний, коли йому було усього лише вісім років.

Вчитель: Достовірним фактом є те, що літо 1824 і 1825 років він провів у селі, де з ранку до ночі звучала музика, до якої молодому композитору залишалося лише прислухатися. Він склав там кілька мазурок. У сонячні літні дні, проведені там, композитор одержав можливість познайомитися не тільки з фольклором, але і з положенням народу, що жив в убогості і гнобленні.

Шопен у своїх мазурках „вмів збирати польові квіти, не струсивши з них ні роси, ні найлегшого пуху. Він умів мистецтвом ідеалу перетворити їх у зірки, в метеори, в комети, що світять цілій Європі”. (Я.Івашкевич)

Вчитель: отже, „музичні експерти” дають нам визначення, що таке мазурка, а „художники” на дошці відкривають жанр музики – мазурку та записують ті образи, які вони відчували в цій музиці.

Мазурка – (в перекладі з польської означає мазовецький танець) це польський народний танець з чітко визначеним ритмічним малюнком, різкими акцентами на будь-яких долях такту. Темп – від помірного до швидкого, розмір - 3/4.

(„Художники” прикріплюють на дошці – мазурка).

Вчитель: нас з нетерпінням чекає ще один польський танець, прослухаємо його у відео версії і виконаємо завдання, які були на початку уроку дані командам.

(Учні слухають вальс до-дієз мінор і результатом обговорення прослуханої командами музики є те, що

„психологи” звернули увагу, що почуття і настрої були дуже мінливими, різні характери були поєднані в єдине ціле, можливо було змальоване нещасливе кохання;

„художники” побачили і відчули рух гірського струмка, пориви вільного вітру, почуття дуже творчої людини (можливо композитор малював автопортрет);

„музикознавці” відзначили, що за жанром – це танець, а конкретніше – вальс і Шопен написав 17 вальсів і всі вони є дуже оригінальними за формою і, що саме у Шопена вони стали блискучими концертними творами... Стверджують, що вальси композитор писав протягом усього життя, але довершеність та досконалість цих творів з’явилася, коли Шопен був закоханий в Жорж Санд ...

Шопена вальс... ну хто не грав його

І хто не слухав? На чиїх устах

Не виникала усмішка примхлива,

В чиїх очах не заблищала іскра

Напівкохання чи напівжурби

Від звуків тих кокетно-своєвільних,

Сумних, як нескінченний поцілунок?..

М.Рильський.

Різноманітні образи, яскраву гаму почуттів та настроїв відтворює композитор в своїх вальсах, а ми з допомогою „музикознавців” запишемо в словники, що таке вальс. („Художники” на дошці прикріплюють табличку з написом – вальс).

Вальс –це парний бальний танець, який виник на основі народних танців Австрії, Німеччини та Чехії. Музичний розмір 3/4.

Вчитель: зараз ми з’ясуємо, можливо хтось знає, що таке етюд і для чого він існує? („музичні експерти” дають визначення, а всі його записують).

„Музикознавці”: **етюд** – це вправа для розвитку виконавської техніки.

Вчитель: вірно, але в період романтизму, етюди набули статусу високохудожніх концертних п'єс. Дійсно, тільки геніальний композитор, навіть етюди писав, як віртуозні характерні п'єси, які вимагають від виконавця неабиякої майстерності.

Ф.Шопен був піаністом-віртуозом, багато гастролював по Європі, його концерти проходили вдало і з великим успіхом. Але де б він не був, його завжди хвилювала доля вітчизни і рідного народу. Коли в листопаді 1830 року Фрідерік знову збирався на гастролі, у Варшаві була дуже напружена політична ситуація, і на прощальному вечорі друзі подарували йому срібний кубок з польською землею, щоб Шопен легше переніс біль розлуки з батьківщиною. Ще тоді ніхто не знав, що це було дійсно прощання...

Знайомство з етюдами Шопена було б неповним, якби ми не прослухали і не проаналізували всесвітньо відомий твір. (Учні слухають етюд до-мінор, після чого діляться своїми думками).

„Психологи”: перед нами сильна особистість, яка бореться за свободу своєї держави, її незалежність, цю людину переповнюють почуття тривоги та неспокою, розпачу і суму, але всіх вона закликає до боротьби і не втрачає надії на краще.

„Художники”: в уяві виникали події, які відбувалися у нас під час „помаранчевої революції”... боротьба добра і зла... шторм на океані...

„Музикознавці”: довідавшись, що Варшава захоплена іноземними військами і повстання польських патріотів проти російського царизму потерпіло поразку, але не маючи можливості повернутися в Польщу, Шопен написав до-мінорний етюд, названий „революційним”, а пізніше, під враженням тієї ж звістки, написав прелюдію „Революція”.

Р.Шуман сказав: „Музика Шопена – це гармати в квітах”.

(„Художники” на дошці прикріплюють табличку з написом – етюд).

Вчитель: прошу всіх уважно глянути на дошку, де ми бачимо результат нашої спільної роботи. У нас є визначені жанри творчості, образи, які створював у своїх творах Ф.Шопен і ми можемо повністю створити образ-портрет композитора. Отже, Ф.Шопен був...

Учні: талановитий композитор, піаніст-віртуоз, патріот, лірик, романтик, геній, корифей світової музики, основоположник польської музичної культури...

(Учитель на дошці біля портрету вивішує вислови дітей.)

Вчитель: Ф.Шопена поховали на паризькому цвинтарі "Пер Лашез", під звуки Жалобного маршу із сі-мажорної Сонати. І лише серце, укладене в урну, було послано у Варшаву, де майже сторіччя зберігалося в ніші Церкви Святого Хреста. Під час другої світової війни фашистські літаки знищили цю церкву. Збереглася лише урна із серцем великого композитора, якого польський народ, разом із всім освідченим людством, вважає одним з найбільших поетів фортепіано.

Спасибі вам за увагу та любов до музики.

